RICHARD KOEPPEL.

Желѣзния Кръстъ

(КРЪСТЪ ЗА ХРАБРОСТЬ)

ЕПИЗОДЪ ОТЪ СВѢТСКАТА ВОЙНА ВЪ ДВѢ ДѢЙСТВИЯ.

* * * *

Прѣвелъ отъ английски
А. Ив. Бѣлиевъ.

* * * *

Цѣна 15 Сенти.

ИЗДАНИЕ НА
Съюзната Соц. Книжарница и Печатница
P. O. Box 368 — Granite City, Ill.
1920

RICHARD KOEPPEL.

Желѣзния Кръстъ

(КРЪСТЪ ЗА ХРАБРОСТЬ)

ЕПИЗОДЪ ОТЪ СВѢТСКАТА ВОЙНА ВЪ ДВѢ ДѢЙСТВИЯ.

* * * *

Прѣвелъ отъ английски
А. Ив. Бѣлиевъ.

* * * *

Цѣна 15 Сенти.

ИЗДАНИЕ НА
Съюзната Соц. Книжарница и Печатница
P. O. Box 368 — Granite City, Ill.
1920

ДѢЙСТВУЮЩИ ЛИЦА:

Клаузъ Стевенсъ, работникъ, 35 годишенъ.
Адолфъ Мелхеръ, работникъ, 30 годишенъ. . . . .
Павелъ Румфъ, работникъ, 24 годишенъ.
Францъ Хекеръ, работникъ, 19 годишенъ.
Мета Стевенсъ, жена на Клауза.
Олга Стевенсъ, дъщеря на Клауза, 10 годишна.
Г-жа Рихтеръ, съсѣдка.
Г-жа Хелфричъ, съсѣдка.
Разсиленъ, военно официално лице.

МѢСТО — БЕРЛИНЪ.
Първото дѣйствие става въ недѣля на 25 Октомври 1914 год., а второто — въ недѣля на 2 Май 1915 год.

ДѢЙСТВИЕ ПЪРВО.

(Сцената прѣдставлява чисто наредена стая въ дома на Стевенса. На стѣната сѫ окачени портретитѣ на Кайзеръ Вилхелмъ II и тоя на Бисмаркъ; между двата портрета е разпятието на Исуса Христа. Въ стаята се виждатъ двѣ врати: една въ дъното на сцената и друга странична.

На лѣвата страна на сцената има маса съ 4 стола; до страничнитѣ врата — малка маса съ женски рѫкодѣлия).

ЯВЛЕНИЕ ПЪРВО.

(**Стевенсъ, Мелхеръ, Румфъ** и **Хекеръ** насѣдали около голѣмата маса, играятъ на карти; Мета съ рѫкодѣлие въ рѫцѣ сѣди до малката масичка).

Стевенсъ. (сѣдналъ отъ лѣво до Мелхеръ и играе съ него). Нà, приятелю, краля не можешъ да биешъ я?

Мелхеръ. И самъ Кайзерътъ да е, мойто червено асо повече струва.

Румфъ. (другарь въ играта съ Стевенсъ). Мойто почитание на твойто асо, драги, но азъ имамъ нѣщо повече, което бие и краля и асото — козъ-момче!

Хекеръ. Свършено! (хвърля картитѣ) Играта е свършена.

Мелхеръ. (говори шеговито на Стевенса). Виждашъ какъ краля трѣбва да се покланя и прѣдъ "бѣдния Яковъ"*),когато той е козъ.

Румфъ. (сериозно) Да, ако ние работницитѣ бѣхме всички политически козо̀ве, то не щѣхме да имаме днешната война.

Мелхеръ. Това е, което и азъ казвамъ. Каква полза имаме ние отъ тази кървава разправия?

Хекеръ. Но всѣки нѣмецъ трѣбва да изпълни своята длъжность. Не трѣбва ли?

Мелхеръ. Хмъ, длъжность! Интересно е, че въ мирно врѣме, много нѣмци има, които ни наймалко мислятъ за своитѣ длъжности — да заплащатъ честно на своитѣ работници, та живота имъ да не прилича, като тоя на животнитѣ. Впрочемъ, войната и така нарѣчения патриотизмъ, тѣ добрѣ заплащатъ на своитѣ майстори-господари.

Стевенсъ. Сега, моля те, недѣй да разваляшъ тази послѣобѣдна празднична почивка съ твоитѣ социалистически безмислици. Азъ съмъ изслужилъ своето врѣме въ армията, а това сте сторили и ти и Румфъ. И когато Отечеството ни повика пакъ, съ готовность ще трѣбва да се отзовемъ; даже и нашия най-младъ другарь Хекеръ, и той ще трѣбва да изпълни своятъ дългъ.

---

*) "Бѣдния Яковъ" е хумористично социалистическо списание въ Германия.

Хекеръ. (равнодушно) Азъ не искамъ да зная ни най-малко за това.

Мелхеръ. Да, недозрѣлко, ти не искашъ да знаешъ, но е врѣме вече да почнешъ и мислишъ по-сериозно.

Хекеръ. Азъ ще се замисля, когато му дойде врѣмето!

Мелхеръ. (говори на Стевенса). Така а? Отечеството ни викало и ние сме длъжни били да се отзовемъ? Да, драги приятелю, като че ли ние нѣмаме друга длъжность. Но ако трѣбва да се отзовемъ на Отечеството, защо това отечество не отговори на нашия викъ: да не ни арестува, да не прогонва, да не суспендира свободата на нашия говоръ и редъ още притѣснения?

Стевенсъ. Ти прѣувеличавашъ. (натъртено) Тукъ трѣбва да има нѣкакъвъ редъ!

Мелхеръ. Да, нѣкакъвъ редъ, изкалъпенъ отъ робовладѣлцитѣ и юнкеритѣ, за да държатъ поздраво робоветѣ си и споредъ които, работницитѣ да нѣматъ право да говорятъ или съ други думи, да държатъ въ подчинение и тебе и мене.

Стевенсъ. (сърдито) Но азъ никога нѣма да позволя нѣкому да ме държи въ подчинение, разбирашъ ли ти? И ако ти.....

Румфъ. Но, моля ви, недѣйте почва да се карате сега.

Хекеръ. Я по-добрѣ да захванемъ наново на-

шата игра.

Мета. (полека се приближи до Клауза). Моля те, Клаузе, недѣй се вълнува толкова. Ти виждашъ, азъ ако и да не разбирамъ толкова много отъ политика, мене обаче ми се струва, че има нѣщо вѣрно въ това, което нашия приятель Мелхеръ, каза. Както и да е, нека на днешния празднич енъ день, изоставите политиката настрана. Такива въпроси ще рѣшавате на вашитѣ събрания.

Мелхеръ. (съ горчивъ смѣхъ). На събрания! Нимà въ събранията може да се говори какво всѣки мисли въ това военно врѣме? Не, на нашитѣ уста е турено броня, създадена отъ новитѣ наредби на военния сѫдъ. Едничко право, което остава навсѣки единъ, който не е патриотъ, то е: да си държи устата затворени и да прѣглъща своитѣ мисли.

Мета. Но вие имате вашъ вѣстникъ, печатъ?

Мелхеръ. Имаме печатъ? Не, любезна Г-жа Стевенсъ, въ днешно врѣме цѣлия печатъ се намира въ ръцѣтѣ на държавния прокуроръ и Генералния Щабъ на Армията. Тѣ редактиратъ нашитѣ издания сега.

Стевенсъ. Всичко това е военна необходимость, която въ военно врѣме се оправдава. Азъ съмъ работникъ, както и ти, но азъ съмъ добъръ нѣмски патриотъ и не се срамя отъ това. Наистина, тази война прави положението ни много несносно,

но то е за всички еднакво. Дали ти би искалъ да видишъ рускитѣ казаци да изпъплятъ въ нашата красива Германия, и да ни поздравятъ съ казашкитѣ си нагайки? Па най-сетнѣ, ние живѣемъ, за да бранимъ нашето огнище, нашата свобода, нашата култура и азъ съмъ всѣкога готовъ да изпълня своятъ дългъ въ такъвъ случай.

Мелхеръ. Ахъ, виждамъ, колко хубаво и отъ сърдце сте могли да изучите това, което вашия "Крайцайтунгъ" е успѣлъ да влѣе въ ушитѣ ви — че имате да защитавате култура, свобода и огнище. (гледа наоколо) Какво е твойто огнище? — Една стара печка, купена на вехто за 12 марки, а твоето огнище съ нищо не е по-добро отъ моето. Каква е нашата свобода? Да бждешъ жертва на държавата, да служишъ като храна за топоветѣ ѝ, да бждешъ експлоатиранъ до кожата си и слѣдъ всичко това, да държишъ устата си затворена. За какво ние потрѣбна, така наречената култура? Я погледни наоколо си и ми покажи най-малката частица отъ тая култура (смѣе се иронично). О, да! (показва къмъ сцената) тамъ имашъ двѣ художествени картини — едната на нашия "приятель" Кайзера и другата на неговия нѣкогашенъ първъ съвѣтникъ Бисмаркъ, когото по-послѣ натири. Другарю мой, подобна култура имамъ и азъ самия, само че въ моя случай, стѣнитѣ на мойта стая се красятъ съ портретитѣ на Марксъ, Енгелсъ и Ласаля

— единственнитѣ наши приятели, а не тия на Вилхелмовци и Бисмарковци. Ако ти пригърнешъ моята култура, ти ще имашъ моята сърдечна благословия.

Стевенсъ. Твоитѣ ругания и подигравки тукъ, съвсѣмъ малко струватъ. Ти отъ това нищо не разбирашъ и не трѣбва да ме считашъ за глупецъ.

Мелхеръ. (трезвено и сериозно). Стевенсъ, приятелю и другарю! Азъ не ругая и не се подигравамъ. Ти знаешъ, че азъ високо цѣня твоя характеръ, макаръ и да не можемъ да се разбираме по отношение политиката.

Азъ имамъ въ джоба си заповѣдьта, щото идущия вторникъ да се ява въ полкътъ. Азъ никога не съмъ билъ страхливецъ и ще изпълня своя дългъ, както каза и Хекеръ. Сѫщото може да се каже за Румфа, който утрѣ трѣбва да се яви въ своятъ полкъ. И врѣмето на нашия най-младъ приятель — Хекеръ, който е въ разцвѣта на своята младость, не ще се забави. Не Клаузе, не, азъ не се подигравамъ. Но азъ питамъ дали това е наша война? Дали тази кървава жетва ще донесè на насъ работницитѣ нѣкаква полза? За какво е тая война? Имаме ли ние, нѣмскитѣ работници, какво и да била караница съ другитѣ работници отъ Англия, Франция, Русия и прочее? Азъ мисля, ти трѣбва да отговоришъ. Какво притежаваме ние, за да може, така наречения неприятель, да ни го вземе? —

нищо, освѣнъ нѣколко парчета стара мобель и износени дрехи. Вѣрвайте, никакъвъ руски войникъ нѣма да открадне нашата сиромашия. Тѣ се биягъ само за интереситѣ на своитѣ господари — капиталиститѣ, както и ние ще се биемъ и мрѣмъ за нашитѣ господари капиталисти! Не, азъ не се подигравамъ ни най-малко. Мойто гледище противъ войната е вслѣдствие на тежкитѣ изпитания отъ нея. А че трѣбва да бѫдемъ войници, това съвсѣмъ не е наша вина; ние не можемъ, а най-вече, да прѣдотвратимъ тази война. Но.... едно нѣщо, което ние можемъ да сторимъ, то е: да присушимъ улея, който налива вода въ капиталистическата военна мѣлница, едничка, която ни замъглява съ единъ лицемѣренъ ентусиазмъ за войната, отъ която ние нѣмаме нужда. Опитай се да разберешъ истинската причина на войната, и ти ще почнешъ по-ясно да гледашъ.

Стевенсъ. Чудесно казано! но въпрѣки всичко това, което ти току-що каза, азъ вѣрвамъ въ единството на нѣмския народъ въ тѣзи дни на изпитание. Азъ съмъ твърдо убѣденъ, че тази война ще бѫде плодоносна за работническата класа.

Мелхеръ. (говори съ по-остъръ тонъ — саркастично). Тогава много добрѣ, приятелю мой! Мислишъ ли ти, че тѣзи твои убѣждения сѫ така твърдо свързани, за да не може прахъ да падне на тѣхъ? Ние ще видимъ по-сетнѣ, когато това клане

се свърши, а освѣнъ това.... (ненадѣйно прѣкъсва да говори подслушвайки свиренето на цигулка отъ съсѣдната стая. Всички напрѣгнато слушатъ).

Хекеръ. Слушай Стевенсъ, кой свири така чудесно?

Стевенсъ. (гордо) Това е мойта малка Олга.

Румфъ. Наистина, тя е направила голѣмъ успѣхъ, отъ като я слушахъ да свири напослѣдъкъ.

Стевенсъ. Да, азъ се надѣвамъ, че това мило дѣте ще ми бѫде утѣха на старость (обръща се къмъ Мета). Мета, моля те, повикай Олга да дойде за малко. (Мета излиза и слѣдъ малко се връща съ Олга, която носи цигулка. Олга остава цигулката на шкафа — дресера). Трѣбва да знаете, че мойта Олга, покрай свирене на цигулка, притежава и другъ талантъ, който, ако Богъ ми даде здраве, ще култивирамъ по-добрѣ. (вика Олго при себе си и я прѣгръща). Олге, мило дѣте! я ни покажи послѣднитѣ си рисунки! (Олга изважда изъ чекмеджето на дресера (шкафа) нѣколко рисунки).

Олга. Ето ги тате! (показва му една рисунка). Това е дѣдо, когото рисувахъ отъ единъ старъ портретъ (показва друга рисунка). Тази пъкъ — е една сцена отъ Царската Зоологическа градина, близо до рибното езеро; тази картина съмъ рисувала, когато бѣхъ съ мама въ паркъ (показва други картини). Ето тукъ има още рисунки изъ

царската градина!

Стевенсъ. (Раздава картинитѣ на окрѫжающитѣ го, които се разглеждатъ внимателно. Говори малко гордо:) Какво ще кажете сега?

Хекеръ. Чудесно! Тя е цѣла художничка!

Румфъ. Наистина, тѣзи картини говорятъ за развитъ талантъ.

Мелхеръ. Макаръ че азъ нѣмамъ голѣмо понятие отъ художеството, но.... до толкова, до колкото мога да разбирамъ отъ него, азъ смѣя да каже, че ти си единъ щастливъ баща. Вашата Олга е доста способно дѣте.

Стевенсъ. Както ви казахъ и по-рано, ако съмъ щастливъ да се радвамъ на доброто здраве, азъ ще посвета мойта Олга на изкуството — музиката и живописството. Азъ нѣма да позволя щото мойта Олгица да стане фабрична работничка или слугиня — това е едничката амбиция на живота ми!

Мета. (Която прѣзъ всичкото врѣме стоеше задъ Стевенса, туря рѫцѣтѣ си около вратътъ му). Да, Клаузе, ние ще приготвимъ добро бѫдаще на нашата Олгица.

Мелхеръ. (Обръща се къмъ Стевенса и Мета) Ами ако случайно не бѫдете съ добро здраве?

Румфъ. (говори тихо и сериозно). Той така много обича своето дѣте, щото едва ли ще може да проживѣе подобно нещастие. Азъ мога да ви увѣря въ това, защото азъ много добрѣ познавамъ

кой е Стевенсъ.

Стевенсъ. Какво шепните вие тамъ?

Мелхеръ. (тихо). Азъ казахъ, колко щастливъ бихъ се считалъ, ако поне единъ отъ синоветѣ ми притежаваше такъвъ талантъ (дарба).

Стевенсъ. Сега мила Мето, приготви ни една малка закуска, а до като бжде готово, ние ще изиграемъ още по една игра. А ти, мило дѣте, иди и помогни на майка си! (Олга и Мета излизатъ). Кой дава картитѣ?

Мелхеръ. Азъ (раздава картитѣ) — Купитѣ сж козъ.

(Нѣкой чука на вратата).

Стевенсъ. Влѣзъ!

ЯВЛЕНИЕ ВТОРО.

(Влиза единъ **разсиленъ,** облѣченъ въ военна форма, като се застоява прѣдъ вратата; говори силно по солдашки).

Разсиленъ. Клаузъ Стевенсъ!

Стевенсъ. (подигайки се) Азъ съмъ.

Разсилния. Ето ви заповѣдьта, да се явите въ полка си. (подава му заповѣдьта и вади разносна книга изъ чантата си, която му подава за да се разпише). Моля, подпишете се тука!

Стевенсъ. (взема заповѣдьта и се подписва въ книгата). Благодаря ти другарю!

Разсилния. (поздравява по войнишки и излиза).

ЯВЛЕНИЕ ТРЕТО.

(Сѫщитѣ безъ разсилния).

Мелхеръ. Най-послѣ и ти имашъ свойта покана.

Стевенсъ. (чете заповѣдьта). Какъ? Нимà още у другия день? Изглежда да е много смѣшно. А че тѣ трѣбваше да дадатъ на човѣкъ малко повече врѣме, за да може да се приготви и нареди по-важнитѣ си работи.

Мелхеръ. (подигравателно). Недѣй ръмжи, приятелю, Отечеството те зове!

ЯВЛЕНИЕ ЧЕТВЪРТО.

(Влизатъ **Мета** и **Олга**).

Мета. Какво има Клаузе? Като че ли дохожда нѣкой?

Стевенсъ. (говори тихо). Да, мила Мето. Дохожда единъ разсиленъ, който ми донесе заповѣдьта, да се ява въ полка още у другия день, и азъ трѣбва да замина.

Мета. (прегръща Стевенса). Охъ, мили Клаузе, сега и на тебъ дойде редъ да ни оставишъ и да отидешъ прѣдъ опасноститѣ на тази ужасна война. Ахъ тия хора, що държатъ властьта въ рѫцѣтѣ си, тѣ ни докараха неизказани нещастия. Тѣ взиматъ отъ насъ най-милитѣ ни, само и само да спечелятъ за себе си гърмовита слава. (жално) Клаузе, ами ако те изгубимъ?

Олга. (приближава се до баща си, който е сѣдналъ на столъ съ отпусната глава). Тате, мили та-

те, не ни напускай! Остани съ насъ!

Стевенсъ. (Пригръща Мета и Олга). Мето, бѫди храбра жена и нека нашата раздѣла не бѫде съпроводена съ сълзи. (цалува Олга) А ти моя малка Олгице? Татко ти, много иска да остане съ васъ, но татко ти е войникъ и той трѣбва да се подчини на законитѣ. Велика е цѣльта, за която твоятъ татко трѣбва да иде да се бие.

(На улицата минава войска съ музика; всички затичватъ къмъ прозорцитѣ да гледатъ, освѣнъ Мета, която е пригърнала Олгица до гърдитѣ си. Изведнъжъ тя почва да цѣлува Олга по лицето. Гласътъ на музиката постоянно се губи).

Румфъ. Гледайте какъ войницитѣ маршируватъ съ гордость, какъ народа ги акламира съ ентусиазмъ, пушкитѣ и шлемоветѣ имъ укичени съ цвѣтя, а по очитѣ имъ се чете, като че ли побѣдата е на тѣхна страна.

Хекеръ. (съ ентусиазмъ). Ахъ, колко щастливъ ще съмъ, да бихъ могалъ да съмъ съ тѣхъ.

Мелхеръ. (печално). Охъ, мой драги, това щастие нѣма да те отмине, то скоро ще те посѣти. Слѣдъ нѣколко седимици, много отъ тия побѣдоносни очи, ще бѫдатъ обърнати къмъ небето съ проклятие противъ ония, които сѫ ги докарали до този ужасъ. Така наречената романтичность на войната, скоро ще изчезне прѣдъ истинската ѝ грозотия и мнозина отъ тия, които сега съ изпъчени грѫди показватъ своятъ героизмъ, много скоро ще

отрезвѣятъ. Баща ми, който се би противъ французитѣ въ 1870—71 година, бѣ единъ отъ тѣхъ.

Хекеръ. Ти, изглежда, да си заразенъ отъ нѣкакви зли духове.

Румфъ. Да, Мелхере, ти не би трѣбвало да разваляшъ доброто разположение въ този моментъ.

Стевенсъ. Оставете го вие, другари. Мелхеръ доста умно мисли, само че той всѣкога гледа на нѣщата прѣзъ своитѣ социалистически очила.

Мелхеръ. (Сериозно).Да, драги ми Клаузе, това е, което азъ всѣкога върша. Но ти можешъ да се довѣришъ на тѣхъ, защото нашитѣ социалистически очила иматъ доста здрави стъкла.

Стевенсъ. Стига толкова думи, врѣме е вече за работа. Сега, другари, нека се обѣщаемъ: на Бога, на Императора и Отечеството.....

Мета. А ние?

Стевенсъ. (Приближава се до тѣхъ, като прѣмѣта ржцѣтѣ си върху рамѣнѣтѣ имъ; говори силно и гордо) и за нашитѣ огнища, за нашитѣ жени и дѣца.

(Завѣсата пада).

ДѢЙСТВИЕ ВТОРО.

ЯВЛЕНИЕ ПЪРВО.

(Сцената е наредена както и въ първото дѣйствие. При вдигането на завѣсата, отъ улицата се чува свирене на погребаленъ маршъ. **Госпожа Рихтеръ** и **Госпожа Хелфричъ,** които сѫ облѣчени траурно, гледатъ прѣзъ прозореца. На страни е сѣднала **Мета,** която държи **Олга** въ полата си).

Г-жа Хелфричъ. (въздиша) Още шестнайсеть смъртника!

Г-жа Рихтеръ. А вчера бѣха 31.

Г-жа Хелфричъ. И това се повтаря всѣки день.

Г-жа Рихтеръ. И още за много дни така ще бѫде.

Г-жа Хелфричъ. Това сѫ само раненитѣ, умрѣли въ своитѣ домове, а какво ще е съ ония стотини и хиляди, които падатъ на бойното поле и оставени да почиватъ въ чужда страна? До тѣхнитѣ лица не се е допрѣла никаква милосердна рѫка; никакъвъ милъ гласъ не ги е съпроводилъ до вѣчното имъ жилище (захваща да плаче). Охъ Карле, мой мили Карле, добрий ми мѫжо, тѣ сѫ го хвърлили въ нѣкой трапъ заедно съ мнозина други, тамъ нѣгдѣ въ Фландрия, безъ да сѫ му оставили поне бѣлѣгъ, за да бихъ могла да укича гроба му съ цвѣтя.

Г-жа Рихтеръ. А моятъ синъ, моятъ другарь,

едничката утѣха на моитѣ старини, ми го вземаха кръвницитѣ ни едни, въ най-крѣхката възрасть на младостьта си — едвамъ 19 годишенъ. И него изпратиха въ далечната Полша, закопанъ нѣгдѣ, подъ нѣкое търне, за да не може ни майка, ни либе, никога да го намѣрятъ. И защо е всичко това? Охъ мили Боже, защо? (Музиката свири издалеко погребаленъ маршъ).

Мета. (Държи Олга за ржка и се приближава къмъ другитѣ госпожи). Нещастни жени, нещастни майки. Въ тѣзи злощастни дни, стотини хиляди майки, жени и сестри сж въ трауръ. Това е ужасно, това е голѣмо нещастие!

Г-жа Хелфричъ. Да, мое дѣте, това е ужасно! И само онзи, когото сждбата е докоснала, само той чувствува това.

Г-жа Рихтеръ. Да благодаримъ на Бога, Г-жа Стевенсъ, гдѣто е запазилъ твоятъ мжжъ до днесъ. (прегръща Олга) Може би, милостивия Богъ да е запазилъ твоятъ татко, мило дѣте.

Олга. Да, азъ всѣка вечерь се моля на Бога, за да ми повърне тати назадъ, здравъ и веселъ.

Г-жа Хелфричъ. Нѣмате ли още съобщение отъ него, Г-жа Стевенсъ?

Мета. (тжжно). Не. Никакви. Охъ, Боже мой, азъ съмъ прѣпълнена съ много лоши прѣдчувствия. Клаузъ е олицетворение на точность и той всѣкога ми се обаждаше съ по нѣколко реда, щомъ

му се отдадеше случай, но..... въ последните три месеца, не чухъ нищо отъ него. (заплаква) Охъ, той е убитъ, за мене Клаузъ вече е мъртавъ; азъ предчувствувамъ .... (плаче).

Олга. Мамо, мила моя майчице, недей плака, тати сигурно ще се върне при насъ.

Г-жа Рихтеръ. (утешава Г-жа Стевенсъ). Не се отчайвате, Г-жа Стевенсъ. Ако вашия съпругъ бе убитъ, вие щехте да намерите името му въ списъците на убитите, които постоянно се публикуватъ отъ военните власти. Може пъкъ да е плененъ?

Г-жа Стевенсъ. (гледа, като че ли нова лъча отъ надежда е изгрела). Да, да, и това е възможно. Азъ ще се надевамъ на това.....

Г-жа Хелфричъ. (Презъ цялото време на разговора, гледа презъ прозореца; лицето ѝ е много развълнувано. Бързо се обръща къмъ Мета). Г-жо Стевенсъ, ще бъдите ли така добри да ми услужите съ една чаша вода изъ кухнята?

Мета. Защо не, съ удоволствие. (излиза).

ЯВЛЕНИЕ ВТОРО.

(**Олга** играе съ кукли въ стаята).

Г-жа Хелфричъ. (извиква Г-жа Рихтеръ до прозореца и ѝ говори тихо, за да не чуе нѣкой). Боже мой, Боже мой. Гледайте Стевенсъ си иде, водятъ го Мелхеръ и Румфъ. Та не видите ли за Бога, че това е Стевенсъ. Само гледайте, колко пред-

пазливо крачи. Охъ, Боже мой, та той е слѣпъ? Его ги влизатъ въ кѫщи (мисли). Какво да сторимъ сега, да приготвимъ Мета, за да посрѣщне този ударъ? Азъ затова я изпратихъ за вода.

Г-жа Рихтеръ. (говори тихо). Азъ ще отида вънъ да ги задържа, а ти въ това врѣме я приготви и като всичко бѫде готово за срѣща, ти ми подай знакъ

Г-жа Хелфричъ. Добрѣ (излиза).

ЯВЛЕНИЕ ТРЕТО.

(**Мета** влиза съ чаша вода въ рѫка).

Мета. Гдѣ е Г-жа Рихтеръ?

Г-жа Хелфричъ. (взема чашата съ вода). Благодаря ви. (пие водата и оставя чашата на масата). Г-жа Рихтеръ излѣзе навънъ и слѣдъ минута, двѣ, ще се върне пакъ. (замисля се). Азъ пакъ се сѣтихъ за Г-нъ Стевенсъ. Може би той да се върне, но тежко раненъ? Може би той е вече на пѫть и иска да ви изненада?

Мета. (радостно). Охъ, гдѣ това да е истина. Какъ азъ ще проготвя въ кѫщи, за да му бѫде най-удобно, какъ ще му служа азъ, за да му повърна здравето пакъ.

Г-жа Хелфричъ. Ами ако той е много тежко раненъ и неговитѣ рани сѫ неизлѣчими?

Мета. Охъ Боже, само това не. Не, не Боже мой, това би било жива смърть. Но . . .азъ бихъ

искала да го видя въ моитѣ ржцѣ, отъ колкото да лѣжи нѣгдѣ на бойното поле, обкржженъ съ хиляди и хиляди тежко ранени. (отчаяно). Но защо ми говорите тъй? Защо ме мжчите така тежко? Моятъ Краузъ е убитъ, той е мъртавъ вече.

Г-жа Хелфричъ. Не, до колкото азъ зная, той не е убитъ.

Мета. (Хваща Г-жа Хелфричъ за рамото и нервно я дърпа). Отъ гдѣ вие знаете това? Въ името на Бога, моля ви, кажете ми какво знаете за него?

Г-жа Хелфричъ. (говори тихо и съ надежда). Той е вече на пжть за у дома си.

Мета. (Възбудена отъ голѣма радость). На пжть за у дома? Дали е това истина? (Изведнъжъ се притича къмъ Олга и я взима за ржцѣ). Мило дѣте, утѣха моя, ти чу ли? Твоя татко си иде; той е вече на пжть. (Изведнажъ се промѣня и се обръща къмъ Г-жа Хелфричъ съ тжженъ гласъ). Но това не е прилично отъ ваша страна, да ме мамите по такъвъ начинъ. (Сѣда на столъ и заплаква).

Г-жа Хелфричъ. (Приближава се до Мета и слага ржцѣтѣ си на рамѣнѣтѣ й). Мило дѣте, азъ не те мамя. Чувствувайки горчивитѣ болки, които ще имате да прѣтърпите, азъ не искахъ да ви изненадамъ. Азъ мога да повикамъ веднага вашия мжжъ, само ако вие се чувствувате достатъчно твърди и въ положение да го гледате въ очи (нѣж-

но). Да го извикамъ ли?

Мета. (Клатейки удобрително глава, гледа печално слѣдъ Г-жа Халфричъ, която отива къмъ вратата, отваря и подава знакъ на другитѣ да влѣзатъ).

ЯВЛЕНИЕ ЧЕТВЪРТО.

(Влизатъ **Г-жа Рихтеръ,** а слѣдъ нея **Стевенсъ,** когото водятъ **Мелхеръ** и **Румфъ.** И тримата сж облѣчени въ военa пѣхотна форма, но безъ оржжие. Очитѣ на Стевенса сж привързани съ кърпа, а самъ той крачи като слѣпъ. Дѣсната му ржка я нѣма, а вмѣсто ржка, виси ржкавътъ отъ дрехата. На гърдитѣ му личи прикаченъ кръстътъ за храбрость — "ЖЕЛѢЗНИЯ КРЪСТЪ" Мелхеръ е раненъ въ лѣвата ржка ,която е вързана съ връзка около вратътъ. Румфъ е раненъ въ лѣвия кракъ и се подпира съ бастонъ.

Г-жа Рихтеръ застоява въ срѣдата на сцената, а тримата стоятъ за кратко врѣме прѣдъ вратата. Мета съ устрѣмени очи притича къмъ тѣхъ и силно извиква, а слѣдъ нея Олга).

Мета. Клаузе, мили ми Клаузе. (Прегръща го и си отпуска главата на гърдитѣ му. Съ лѣвата си ржка хваща неговата изгубена ржка. Тя подига на нѣколко пжти праздния му ржкавъ). Защо не говоришъ Клаузе, защо не ме цѣлунешъ? Вижъ Олга, колко нетърпѣливо чака за тебе. Говори ми Клаузе, моля те, проговори ми една дума! Клаузе, мили ми Клаузе.

Стевенсъ. (Прѣзъ всичкото врѣме е мълчаливъ

и неподвиженъ).

Мета. (Обръща се къмъ Мелхеръ и Румфъ, които прѣзъ всичкото врѣме до като тя говорѣше, стояха съ наведени глави). Защо не говорите поне вие двама? Нима̀ не чувствувате болкитѣ на мойто сърдце, на мойта душа? Какво е съ него? Защо го водите вие? Азъ виждамъ краката му сж здрави. Защо е тази прѣвръзка на очитѣ му? Да не би да е раненъ въ челото? Но говорете хора, говорете въ името на Бога, защо е Клаузъ така равнодушенъ спрѣмо насъ? Защо е толкова много блѣденъ? Мелхере, азъ искамъ да зная всичко, какво се е случило съ Клауза. (говори съ нажаленъ тонъ). Вие виждате, колко съмъ убита духомъ, но все пакъ, азъ съмъ готова да посрѣщна всичко съ хладнокръвие. Кажете ми, какво има той и какво се е случило съ него?

Мелхеръ. Да, азъ всичко ще ви кажа; това трѣбва да сторя — рано или късно. Вие трѣбва да знаете цѣлата истина. (обръща се нѣжно къмъ Стевенса). Хайде, драги ми, сѣдни тука. (Румфъ и Мелхеръ поставятъ Стевенса върху единъ столъ. Останалитѣ се събиратъ около него. Мета водейки Олга, колѣничи до Стевенса. Мелхеръ говори полека и на прѣкъслеци). Ние — азъ и Румфъ, бѣхме въ единъ и сжщи полкъ, а Стевенсъ бѣ въ друга дивизия. Слѣдъ 4 дена отъ нашата раздѣла въ Берлинъ, ние се намѣрихме въ окопитѣ, въ разгара на

ужасно изтрѣбително клане. Нашия приятель Хекеръ, спомняте ли си, който двѣ недѣли слѣдъ насъ, доброволно отиде въ армията, бѣ разпокъсанъ на парчета отъ единъ Белгийски шрапнелъ и то на другия день отъ пристигането си на бойното поле. Горката му бѣдна майка, той ѝ бѣ утѣхата, единъ на майка! За Стевенса нищо не бѣхме чули. Той е билъ на едно разстояние 8 километра задъ Французката граница. Намъ бѣ ужасно мѫчно да гледаме, какъ хиляди войници падаха като мухи на бойното поле, какъ тѣхнитѣ разпокъсани меса висѣха по трънливитѣ телове и цѣлото поле смърдѣше отъ човѣшки трупове. Хуманното чувство бѣ замѣнено съ звѣрско. По скопитѣ се даваха заповѣди: убивай или ще бѫдешъ убитъ. Колко ме гризѣше съвѣстьта, като помислѣхъ само, че трѣбва да убивамъ хора, които никога въ живота си не сѫ ми нито лошо сторили, нито нѣкога съмъ ги виждалъ. Колко души съмъ убилъ, азъ не зная, нито искамъ да зная, но..... то бѣ ужасно, отвратително.

Прѣди 9 седмици, ние бѣхме изненадани отъ една такъва ужасна експлозия, щото цѣлия нашъ окопъ бѣ хвърленъ въ въздуха. Узна се отъ послѣ, че французитѣ били минирали тия окопи. Експлозията бѣ веднага подкрѣпена съ една пѣхотна атака, както това обикновено става, но ние получихме подкрѣпление на врѣме и можахме да задържимъ

нашитѣ позиции. Какво да ви кажа за окопа? Окопъ ли? По-добрѣ е да кажа, то бѣ отворена гробница..... страшна касапница на човѣшко месо и кръвь. Отъ 400 души войници, които бѣха въ окопа, само 17 души можаха да запазятъ живота си, а и всички тѣ, които останаха, бѣха кой по-тежко, кой по-леко ранени. Азъ и Румфъ, случайно се намѣрихме на лѣвия флангъ, гдѣто експлозията бѣ послаба, благодарение на което, ние и петнайсеть души други, можахме да се спасимъ. Останалитѣ 383 бѣха убити. Каква картина, каво сгралище! Тръпки ме побиватъ само като си спомня за тая случка! (закрива лицето при послѣднитѣ думи).

Румфъ. Наистина, то бѣ ужасна гледка. Купища отъ хорски трупове, разхвърлени по цѣлото поле, на една страна глава, на друга — трупъ, тука ржцѣ, тамо крака, а земята почервенѣла отъ човѣшка кръвь. На единъ доста закоравѣлъ генералъ въ 1870 и 71 година, очитѣ му се напълниха съ сълзи.

Мелхеръ. Насъ 17-тѣхъ души ранени, ни прѣнесоха въ една болница около Лиежъ, отъ които осемь души измрѣха отъ ранитѣ си. Когато Румфъ и азъ се бѣхме малко пооправили, ние получихме разрѣшение да се завърнемъ по домоветѣ си, до окончателното си оздравяване. Така сжщо, по наша молба, даде ни се нужното позволение да минемъ съ единъ воененъ тренъ, задъ фронта —

френцузката граница, съ намѣрение да посѣтимъ нашия приятель Стевенсъ, прѣди да се завърнемъ въ Берлинъ. Въ главната квартира ние взехме свѣдения за мѣстонахождението на Стевенсовия полкъ, но, въ сѫщото врѣме, научихме и много печалната новина за Стевенса, който бѣ тежко раненъ и бѣ на лѣчение въ болницата въ Ланжонъ. Дежурния офицеръ ни каза още, че Стевенсъ билъ награденъ съ най-голѣмия кръстъ за храбрость — "ЖЕЛѢЗНИЯ КРЪСТЪ", за показанъ героизмъ прѣдъ неприятеля. И така съ слѣдующия транспортенъ тренъ, ние бѣхме на пѫть за Ланжонъ. (любезно). Драга Г-жа Стевенсъ, азъ ще бѫда твърдѣ кратъкъ. Ние намѣрихме нашия нещастенъ приятель Клаузъ въ сѫщото това положение, въ което го виждате сега.

Тъкмо що началството бѣ рѣшило да изпрати Стевенса у дома му и ние пристигнахме тамо. Както сами виждате, намъ се падна високата честь и радость да го доведемъ ние тукъ.

Ето подробноститѣ, които можахме да узнаемъ отъ болницата въ Ланжонъ: французитѣ и англичанитѣ били атакували нашия фронтъ съ единъ ужасенъ артилерийски огънь. Една шрапнелна граната експлодирала въ Стевенсовия окопъ, която покосила живота на 40 души и подпалила дървената конструкция на окопа. Една втора граната пъкъ, свършила окончателно разрушителната рабо-

та. Единъ шрапнеленъ куршумъ ударва Стевенса въ дѣсната ржка, а една отъ горящитѣ греди на окопа, пада върху главата му и веднага го поваля на земята. Неприятеля пакъ билъ отблъснатъ и артилерията му била принудена да замлъкне. Когато всичко е било отихнало и хората отъ Червения Кръстъ почнали своята работа по окопитѣ и полето, тѣ намѣрили Стевенса между горящитѣ греди, една отъ които е горѣла върху челото му...... (неочаквано прѣстава да говори).

Мета. (тжжно). Продължавайте, продължавайте, азъ искамъ всичко да зная.

Мелхеръ. (Отива къмъ Стевенса и му прѣмахва прѣвръзката. Слѣпотата на очитѣ му се вижда и челото му е покрито съ заздравени рани отъ огънь. Мелхеръ застоява задъ Стевенса съ наведена глава).

Мета. (силно извиква). Слѣпъ! (Другитѣ жени вzематъ плачущата Олга при себе си). Слѣпъ, моятъ Клаузъ, милиятъ ми Клаузъ слѣпъ! (коленичи прѣдъ Клауза, притегля главата му до себе си, цѣлува го по слѣпитѣ очи, подига главата му и скрива лицето си въ скута му. **Стевенсъ** я глади нѣжно по косата).

Мелхеръ. Да, онази горяща главня онищожи зрѣнието му, а ударътъ на гредата го направи....... (замълчва).

Мета. (гледа го тжжно). Какво го направи?

Мелхеръ. Направи го безчувственикъ — негод-

никъ. Но пъкъ за награда, той има голѣмия орденъ за заслуга “ЖЕЛѢЗНИЯ КРЪСТЪ“!

Мета. (гледа ту на едного, ту на други; тя показва признаци на лудость. Говори съ силенъ прѣправенъ гласъ). Защо, за какво стоите тука и зяпяте като гробари? (скача) Защо се не смѣете? Развеселете ни! Не виждате ли, че сме получили “желѣзния кръстъ”? (тихо) Охъ, не, не, той е толкова твърдъ, колкото и нашитѣ болки. (хваща главата си) Охъ, каква тежесть е този кръстъ за насъ и какъ той силно ни притиска къмъ гроба!

Олга. (оставя двѣдѣ госпожи и тича къмъ майка си съ разтворени ржцѣ) Мамо, моя миличка мамо, моля ти се, недѣй говори така. Азъ те така много обичамъ. Ела при татко. (Взема майка си за ржка и я завежда къмъ Стевенса, послѣ сѣда въ полата на баща си, който механически я пригръща съ лѣвата си ржка). Милички тате, мама е болна, моля те, кажи ѝ нѣщо. (Повдига празния ржкавъ на баща си и като разбира за липсата на ржката, гледа въпросително и плахо наоколо си).

Мета. Той не иска да говори нищо, чуете ли? Той има ЖЕЛѢЗНИЯ КРЪСТЪ”, който покоси сърдцето му; сега е само за съжаление! Олге, мило дѣте, (показва къмъ Стевенса) това, което виждашъ е всичко, което могло да остане отъ татко ти; останалата часть отъ него е взета отъ Кайзера, като въ замѣна на това, той ни подарява ЖЕЛѢЗ-

НИЯ КРЪСТЪ за храбрость, за да се утѣшаваме, до като сме живи. Но Кайзера, изглежда да е добъръ човѣкъ и всичкитѣ му генерали сѫ добри хора. Тѣ ни отнематъ мѫжетѣ, бащитѣ и братята, а въ замѣна на тѣхъ ни даватъ — желѣзни кръстове. Наистина, чудно хубава размѣна! (Хваща се за главата съ двѣтѣ си рѫцѣ) Охъ.... само да не притискаше толкова силно този ЖЕЛѢЗЕНЪ КРЪСТЪ! Но.... може би това тъй трѣбва да бѫде?

(Прѣзъ врѣме на този монологъ ,останалитѣ сѫ раздѣлени на двѣ мълчаливи групи. Олга продължава да сѣди на бащинитѣ си колѣнѣ, навѣла глава върху гърдитѣ му).

Мелхеръ. Не, това не трѣбва да бѫде така, то нѣма вече тъй да продължава. Най-послѣ работния народъ трѣбва да се събуди и се запита: Защо? Какво добро ни носи тази война? Ние не сме виновни въ нищо и насъ войната не ни трѣбва. (Обръща се къмъ другитѣ и показва къмъ Стевенса, Мета и Олга.) Погледнете на тази картина — Вижте какво е могълъ да стори фалшивия патриотизмъ. (Отъ вънъ се слуша погребаленъ маршъ.) Слушайте. (Гледа прѣзъ прозореца). Още 12 мъртвешки ковчези, които занасятъ съ себе си толкова хубави човѣшки надежди! И защо е всичко това? Азъ ще трѣбва да повторя и потретя това питание. (Мета е сѣднала на единъ столъ, на който

се люлѣе механически, безъ да обръща внимание на нищо около нея си. Мелхеръ дохожда къмъ аван-сцената, говори високо и съ стиснати юмруци). Но.... бѫдете сигурни Ваши величия, Вий...... все-силни властелини, Вий...... хладнокръвни пладнешки хайдути и фалшиви патриоти и всички Вий политически интриганти и дипломати, Вашия часъ скоро ще настѫпи. Вашия страшенъ противникъ скоро ще възстане противъ Васъ и противъ Вашата кървава война. И не само тукъ въ Германия, но навсѣкждѣ, изъ цѣлия свѣтъ, гдѣто има такива като Васъ — прѣстѫпници и криминални съучастници; Вие сте навсѣкждѣ, еднакво сличнн.

За послѣденъ пѫть Вие можахте да ни разсипите, но идущия новъ ИНТЕРНАЦИОНАЛЪ ще осуети всички ваши бѫдащи кървави планове. Азъ ежедневно слушамъ растящитѣ незадоволства на маситѣ и тия недоволства ще растатъ все повече и повече, до като се обърнатъ на една ужасна революционна гърмотевица, която ще изчисти свѣтската атмосфера отъ Вашия заразителенъ духъ и изчисти самитѣ Васъ. Вие нѣма за дълго още да държите сѫдбата и бѫдащето на милионитѣ хора въ Вашитѣ мръсни рѫцѣ. (Пророчески) Духътъ на новия Интернационалъ настѫпва; той крачи съ неуловима бързина. НЕКА БѪДЕМЪ ПРИГОТВЕНИ

ДА ПОСРѢЩНЕМЪ ТОЗИ ВЕЛИЧЕСТВЕНЪ ДЕНЬ.

Румфъ. (Протѣга ржка на Мехлера) Другарю, това ние ще сторимъ!

Завѣсата пада.

КРАЙ.

